

Remissyttrande angående SOU 2020:14; "Framtidens teknik i omsorgens tjänst"

- *Betänkande av utredningen om välfärdsteknik i äldreomsorgen.*

Inledning

En av utredningens viktigaste uppdrag och förtjänster är identifieringen av de huvudsakliga hindren för ett brett införande av välfärdsteknik inom äldreomsorgen:

- Osäkerhet kring de juridiska förutsättningarna att tillhandahålla välfärdsteknik till dem med nedsatt beslutsförmåga.
- Bristande digital infrastruktur, både i fråga om den tekniska infrastrukturen och när det gäller digitalt informationsutbyte.
- Bristande kompetens i fråga om digitalisering och välfärdsteknik i alla yrkesgrupper inom äldreomsorgen.
- Bristande samverkan och samordning mellan huvudmän men också mellan stat, region och kommun.
- Bristande nationell styrning – statliga myndigheters uppdrag överlappar och styrningen upplevs ibland som motsägelsefull.
- Fragmentiserad kunskapsbildning inom äldreomsorgen.

Dessa osäkerheter, brister och fragmentisering beskriver egentligen inte bara de hinder som äldreomsorgen står inför utan också de problem och utmaningar som gäller för flera av samhällets och välfärdens områden i förhållande till den digitala transformation som vårt samhälle ännu bara befinner sig i början av.

De juridiska förutsättningarna och författningsförslagen.

De författningsförslag som utredningen lämnar för att åtgärda osäkerheten kring de juridiska förutsättningarna är sedan länge efterlängtade och kommer att bidra till en ökad rättssäkerhet för medborgarna och en ökad trygghet för äldreomsorgens professioner. **Falu kommun ställer sig bakom de förslag till justeringar rörande författningsförslagen som SKR lämnat i sitt remissvar och tillstyrker i övrigt de förslag omkring författningsändringar som utredningen lämnar. (8.7.1, 8.7.2, 8.7.3, 8.7.4, 8.9.1 och 8.9.2)**

Den digitala infrastrukturen

Utredningen gör det uppenbart att det idag saknas en nationell digital infrastruktur som säkerställer ett säkert och kostnadseffektivt digitalt informationsutbyte mellan välfärdens aktörer. Med den rådande pandemin i aktuellt minne så är det något som i en internationell jämförelse är att betrakta som högst anmärkningsvärt i ett land som har ambitionen att vara världsledande inom e-hälsa 2025.

För medborgarna är det uppenbart att statliga myndigheter som Försäkringskassan, Skatteverket och Arbetsförmedlingen kommit långt i digitaliseringsarbetet och att regionernas digitala tjänster ligger ganska långt fram. Det är också märkbart för medborgarna att kommunerna ligger mycket långt efter och i liten utsträckning eller inte alls lever upp till de berättigade förväntningar som medborgarna har.

Behovet av en robust och säker digital infrastruktur som spänner över alla samhällets organisatoriska nivåer är nödvändig för att stärka tilliten till samhällets förmåga att skapa trygghet och stabilitet och också ge tillgång till en god och jämlik välfärd. Falu kommun anser att staten har ett stort ansvar i att leda och driva det utvecklingsarbetet till nytta för alla.

Från ett kommunalt perspektiv så upplevs den styrning som staten idag ägnar sig åt för att stimulera den digitala utvecklingen i kommunerna som ineffektiv. De relativt små summor som ges till kommunerna skulle i stället, om de exempelvis gavs samlat till DIGG och Inera/SKR, kunna bidra till en långsiktig hållbar utveckling av den digitala infrastrukturen.

Risken är idag överhängande för att vi fortsätter att bygga upp digitala välfärdstjänster och digitalt informationsutbyte med en bräcklig digital infrastruktur som grund. **Falu kommun tillstyrker därför utredningens bedömning om att Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) bör ansvar för utveckling, förvaltning och samordning av en gemensam digital infrastruktur som även kommunerna kan använda. (8.11.2)**

Kompetensfrågan

I sin beskrivning av den bristande kompetensen som finns hos alla yrkesgrupper inom äldreomsorgen när det gäller digitaliseringen och välfärdsteknik så lyfter utredningen särskilt fram behovet av kompetensutveckling för biståndshandläggare och undersköterskor. Även om det flera gånger betonas att kompetensutvecklingen gäller för alla personal inom äldreomsorgen så kan det i utredningen framstå som att den legitimerade personalens behov av kompetensutveckling inte skulle vara lika stor.

Här bör det lyftas fram att de medarbetare inom socialtjänsten som är legitimerade inom hälso- och sjukvård har ett förhållningssätt som utgår från ett "förskrivningsperspektiv" som ibland ställs mot eller invid ett "tillhandahållandeperspektiv" som tillämpas av socialarbetaren och som kan resultera i osäkerheter omkring vad som ska gälla. Här finns behov av en kompetensutveckling som skapar förståelse för de olika perspektiven och hur de kan/ska tillämpas i olika sammanhang.

Falu kommun vill framhålla att kompetensutvecklingsbehovet för äldreomsorgens medarbetare när det gäller digitaliseringen och välfärdsteknik omfattar såväl biståndshandläggare, enhetschefer, verksamhetschefer, undersköterskor, sjuksköterskor, arbetsterapeuter, fysioterapeuter som dietister. (8.10.2 och 8.10.3)

Samverkan och samordning

En grundläggande förutsättning för en fungerande samverkan och samordning är att det finns gemensamma och nationellt fastslagna definitioner och begrepp som alla inom ett verksamhetsområde använder och vet och förstår innebörden av.

En annan grundläggande förutsättning är ett problemfritt flöde av information mellan olika aktörer som tillsammans ska skapa nytta för en individ eller verksamhet.

Inom det första området så ger idag det kommunala och regionala självstyret upphov till en flora av termer och begrepp inom äldreomsorgen och närliggande områden såsom hälso- och sjukvård och bostadsförsörjning som gör det svårt och komplext att skapa en nationell struktur för samverkan och samordning när det gäller bl.a. införandet av digital teknik som understöds nationellt på ett samordnat och effektivt sätt. **Falu kommun anser att äldreomsorgen i Sverige bör få nationellt fastslagna definition av termer och begrepp som ska gälla som standard för äldreomsorgen. I det här sammanhanget tillstyrker Falu kommun utredningens förslag om att Socialstyrelsen bör se**

över definitionen av välfärdsteknik som förekommer i deras termbank så att den bättre speglar hur begreppet används och därmed kan underlätta införandet av digital teknik. (8.12.5 och 8.12.7)

När det gäller det andra området så **tillstyrker Falun kommun utredningens bedömning om att lagändringar krävs för att underlätta samordning mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård så att såväl patientsäkerhet som kvalitet i verksamheterna kan utvecklas och stärkas. (8.13)**

Nationell styrning

När det finns behov av att ta ett gemensamt och samfällt steg mot framtiden behöver Sverige som nation göra det gemensamt; kommuner, regioner och stat. Här har staten, i form av regering, riksdag och statliga myndigheter, det givna ledaransvaret.

Det samma gäller när vårt land drabbas av kriser i form av t.ex. en pandemi. Det är också i kriser som samhällssystemet sätts på prov och visar på den grad av robusthet som finns. Den kris vi fortfarande upplever har visat på en del av de styrningsproblem som vi har på ett nationellt plan och hur relationerna mellan stat, regioner och kommuner ser ut när ansvar ska utkrävas.

Utifrån ett kommunalt perspektiv så är känslan att vi står ensamma och utpekade som den svaga länken i kedjan när det vi gjort är att följa de riktlinjer och vägledningar som staten och dess myndigheter givit oss.

Det här gäller även för ett utvecklingsområde som välfärdsteknik inom äldreomsorgen är. Landets kommuner vill ha en sammanhållen och gemensamt finansierad utveckling av välfärdstekniken. Den statliga styrningen är efterfrågad och nödvändig för att få en jämlik och hållbar utveckling i den här viktiga framtidsfrågan. **Falu kommun instämmer därför i utredningens bedömning av att digitaliseringen av hälsa, vård och omsorg är en nationell angelägenhet som kommuner och regioner inte har förutsättningar för att både självständigt och samfällt ta ansvar för. (8.12.5)**

Kunskapsbildning inom äldreomsorgen.

För att klara framtidens utmaningar inom äldreomsorgen behöver vi utveckla och bredda vår samlade kompetens.

Nu sätts mycket fokus på hur hälso- och sjukvården fungerar för det mest sköra äldre och hur vi kan skydda människor som är i sårbara från att utsättas för hälsorisker när de får insatser från äldreomsorgen. Det hör egentligen till de mest grundläggande "hygienfrågorna" inom äldreomsorgen och borde fungera sedan ÄDEL-reformens införande. Det som behöver tas med i sammanhanget är att efter ÄDEL-reformen så är den äldreomsorg vi har idag en betydligt mer integrerad del av samhället än någonsin tidigare.

Därför är det angeläget att, som utredningen också är inne på i sin bedömning, stärka kompetensen inom äldreomsorgen när det gäller verksamhetsutveckling, logistik och pedagogik. Det är kompetensområden som kommer att kunna stödja verksamhetsområdena; social omsorg, socialt arbete och hälso- och sjukvård, och bidra till att dessa områdens tillämpning kan tas till nästa nivå tillsammans med de möjligheter som den digitala transformationen av samhället ger.

Falu kommun instämmer i utredningens bedömning att det behöver finnas ett standardiserat utbildningsinnehåll för äldreomsorg både på grundläggande nivå och i fråga om vidareutbildning. (8.10.1)

Om Sverige vill vara ledande inom en välfärdsutveckling som är hållbar och som möter de demografiska utmaningarna samt utvecklar kunskap och innovationer där områden teknik, medicin, vård och omsorg samverkar så behöver detta stöttas strategiskt och praktiskt.

Falu kommun instämmer därför i utredningens förslag om att ett nytt strategiskt innovationsprogram som förenar teknik, medicin, vård och omsorg inrättas. (8.14)

Falu kommun vill i det här sammanhanget tillstyrka utredningens förslag om att ge Vinnova i uppdrag att ta fram modeller för upphandling, stöd och stimulans som leder fram till att en lämplig styrning mot en ökad användning av välfärdsteknik inom vård och omsorg kan utarbetas, testas och implementeras. (8.10.4)

Framtidens välfärd förutsätter att medborgarna är medproducenter i de tjänster som samhället tillhandahåller. Mer och mer av våra kontakter med myndigheter och välfärdsproducenter inom bl.a. vård och omsorg bygger på vår delaktighet och vår kompetens att hantera digitala verktyg för att både ge och få information och tjänster. Det ligger därför i det offentliga intresse att medborgarnas kompetensutveckling understöds och underhålls. Inte minst för att minska klyftor i samhället och förebygga ett digitalt utanförskap.

Falu kommun tillstyrker därför utredningens förslag om att offentliga medel bör avsättas för finansiering av invånarutbildning i digital kompetens. (8.15)

I övrigt finns det inget i utredningens förslag eller bedömningar som Falu kommun vill motsätta sig utan ställer sig generellt positiv och välkomnande till de bedömningar, slutsatser och förslag som ges.

I sitt remissyttrande har Falu kommun tagit upp de förslag och bedömningar som kommunen särskilt vill lyfta fram för fortsatt prioritering och bearbetning hos regeringen.